

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, на основу члана 106. Устава, с обзиром на члан 97. закона о изборима чланова Народног Представништва, решено је:

да се на дан 17. Марта ове године изврши нов избор посланика за варош Чачак, на место Сретена Гогоћа, коме је Народна Скупштина уважила оставку, а за период од 22. Јула 1901. до 21. Маја 1905. године.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 13. јануара 1902. године ПМ 1260. у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

НЕКОЛИКО НАПОМЕНА

О ОРГАНИЗАЦИЈИ ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ С ОБЗИРОМ НА НАЧЕЛО САМОУПРАВЕ 10

Под предпоставком, да је организацијом општинске власти добро погођена и изведена квалификација и службени однос председника и писара општинског према државној власти, могло би се, за наше прилике, сматрати, да је учињено доста, па да се, ако и остале погодбе постоје, може имати и јака општинска власт и да се начело општинске самоуправе у својој суштини очува. Јер, према надлежности, која општинском председнику и кметовима припада по закону, они се и не јављају као прави органи самоуправне власти. Истина, председник општинског суда учествује и у одборским седницама, па је у интересу ствари да то његово учешће има и ширу основу и важније, боље зајемче правне последице, него што је то до сада у нас, било, али, он се тада јавља више као непосредни представник јединства општинске власти и одговорности за легалност њеног рада, а много мање као представник самоуправног режима. У одборским седницама, он може имати само један глас као и остали, а одлуке доноси општински одбор, који је састављен од неколико лица. Прави орган самоуправног општинског режима, то је општински одбор. Његовом је надлежношћу, у главном, обухваћено све оно, што општини као самоуправном телу припада. Ако се, дакле, хоће нарочитих гаранција за самостални рад општинске власти у самоуправним односима, онда је место тим гаранцијама у организацији општинског одбора. И председник, а нарочито кметови, као непосредна општинска управа, дејствују, по правилу, скоро до искључивости, у пословима државне администрације, правосуђа и полиције безбедности, тако, да би се једва могло и наћи какав други посао, за који су они дали своје потписе. Чудновато ипак, како се у нас, не води рачуна о овој разлици, па се искључиво говори о кметовима као органима самоуправе и на тој основи прописују такви услови и у опште такве одредбе захтевају, као да и не постоји она друга, готово искључива надлежност, због које они као власт постоје.

Према овоме, било би на реду позабавити се, ма и најповршније, питањем о организацији општинског одбора. Признавајући му обележје правог и непосредног самоуправног ор-

гана, општински одбор, самим тим, треба да је, у истини, непосредни израз воље и поверења грађана дотичне општине. Без обзира на одредбе, којима би се прецизирао бирачко право грађана, било оно изведено на широј или мање или више ограниченој основи, неоспорно је и прво правило, да општински одбор, ни у којем случају не треба да поставља државна власт. Али баш зато, што општински одбор има такво обележје, он у начелу не може бити надлежан ни за једну врсту послова, која нема самоуправни карактер. Његова надлежност везана је искључиво за послове самоуправне природе. Због тога и право надзора државне власти према општинском одбору може постојати само на негативној основи, у колико је потребно чувати општине и грађанске интересе од противзаконног оштећења и у колико је потребно да општински одбор не избегава своје законске дужности. На тој основи, могло би бити речи и о извесним дисциплинама, које би, с разлогом, припадале државној власти, као санкција, за пуноважну употребу права надзорног у овом делу, у коме је оно намењено заштити општине и грађана. По себи се разуме, да самосталност општинског одбора, као самоуправног тела не може ићи дотле, да он ради противно закону и на тој основи или очевидно вређа интересе грађана или општине, или прелазећи границе своје надлежности, узима на себе власт, коју нема. А кад то стоји, не може се ни општински одбор ослободити надзора државне власти, која је у првом реду и у сваком случају позвана да чува ауторитет закона и јавног реда и за целу земљу и за сваког грађанина. Ако би се, због природе односа полицијске и општинске власти, налазило, да би право надзора, у том случају, требало огарантовати нарочитим модалитетима, те да се сачува од злоупотреба, па би се, због тога, тражило учешће друге које власти, као гаранција за исправну примену надзорног права полицијске власти, на пример: учешће Државног Савета, може се тако поступање и одобрити, али се ни из којих разлога не би смело стати на гледиште, да се надзорно право државне власти не односи и на општински одбор.

На овом месту било нам је најзгодније дотаћи се питања о надзору државне власти, баш зато, што се у нас тако много жели да одстрани надзор државе под најчешћим изговором, да се тиме дира у начело самоуправе, и да оно у основи не дозвољава никакво „туторство“ државе. Сасвим је појмљиво, да су такве поставке права заблуда и да се не може претпоставити случај, да би се ма који државни режим могао да измири са таквим гледиштем.

(Наставиће се)

КАЛАУШТВО И ОБИЈАЊЕ

3

Лекови

Видели смо да моћ калаузова лежи поглавито у нечувеној некажљивости, за шта они имају захвалити немоћи полиције да с успехом поведе истрагу. Кад када вешти агенти, којима је стављено у дужност да мотре на кафане у којима се наши људи виђају, задобивши поверење неких од њих, успевају помоћу ових да ступе у коју дружину и придруже се извесној експедицији. Тада Префектура, извештена, хвата на делу наше злочинце, затвара их заједно са поверљивим затвореницима, помоћу којих долази до открића. Како ова открића повлаче репресалије, предупређени се узајамно терете, и није ретко да такав између њих, убеђен до очевитости, најзад не призна да

је учествовао у двадесет или тридесет калауштава, извршених пре његова хапшења.

Други пут вешт и досетљив агент улази у траг једној дружини на основу једне ситнице, коју нико други не би уочио. Недавно један инспектор који је био љубитељ музике, који је мотрио на једну крчму у улици »Сен-Уен,« примети у рукама једнога госта скупоцену футролу за виолину. Вештим испитивањем, он је од овога дознао да је та футрола украђена у Медону; извештава префектуру, која спрема замку и тако хвата једну врло добро организовану дружину, која између својих чланова бројаше: г. г. Берга, званог »страх Клишијев;« Енгела, званог »Прљави пацов;« Хеса, званог »Вивак;« Блондина, званог »Леле;« Лекента, званог »Гоља,« итд., и неколико госпођица такође чувених. Сви ови часни људи живели су једино пљачкајући летњаке.

Пре више година, један агент, наредник Жиродо, осматрајући код једног крчмара вина на булевару »Танпл,« био је изненађен видевши на руци једнога госта, по изгледу сумњива, прстен украшен скупоценим тиркисом. Мотривши извесно време на њ, утврђује да он припада једној дружини, прикупља податке о онима који су с њим у пословним везама, мотри и на ове, и, после годину дана пажљива надзора, даје могућности г. Кошфурту да овај ухвати, наједаред, двадесет и једног калаузара, којима су приписане више од две стотине крађа, процењених на 350.000 динара.

Али ове начине хватања јесте врло тешко извести. Они захтевају многобројно особље, које ваља често обнављати, јер се агенти брзо *изознавају*, и обележени злочинцима који су остали у слободи, ови их се чувају. Опште правило: ваља да се изврше више крађа једна за другом под истоветним околностима, па да полиција крене своје агенте за траговима мало поузданим. Ови су, сем тога, увек обезоружани спрам *усамљених*, који нису имали потребе поверавати другоме тајну својих операција.

Да би се имала озбиљна полазна тачка, ваља да су органи од почетка добро обавештени; али они у томе готово увек оскудевају. Слуге и вратари, преображени у несвесне саучеснике, и осећајући се сами у многоме криви за извршене крађе, упињу се да што могу више заведу правду на странпутицу, него што се труде да јој осветле пута.

С тим би било друкчије, бар што се тиче вратара, када би неколико добрих и озбиљних калауштава, — као оно које смо ми напред показали, — било извршено код наших судија. Ови — којима није ништа страшно што је год људско — узели би тада такође на зуб те немарне и неизбежљиве чуваре, који допуштају и подносе да се наши домови тако лако пљачкају, и заводећи одговорност сопственика куће, обвезали би овог последњег да боље припази на избор својих вратара, тражећи, од њих да му се кућа чува са много више пажње и брижљивости.

Али наше судство, до сада бар, остало је према томе глуво, и тако је скоро био случај где трећи преступни суд ослободи од накнаде једнога сопственика из улице »Пјер — Шарон,« ма да је било утврђено, 1) да је вратар коме је било седамдесет пет година, био неспособан да врши своју службу, и 2) да су злочинци били провели три цела дана у стану жалиоца, и овај опљачкали и од чести иселили.

За нашу несрећу, г. г. калаузари су мало сувише поштовали станове судија; и кад полиција из немоћи, судство из претераног поштовања права и прерогатива власникових, не може да предупреди извесне крађе, или одриче да нас узме у заштиту, не остаје нам друго него да се сами спасавамо.

За то имамо, велики и мали, две врсте средстава: искуство и науку.

* * *

Прва од тих средстава јесу сва у обазривости. Уопште када нас снађе несрећа ове врсте, и кад се савесно размислимо о томе, ми убрзо признајемо да је за то у многоме кривица до нас самих са наше велике несмотрености и жалосне небрижљивости. Ову несмотреност и необазривост треба нарочито избећи. Постоји, отприлике у свима језицима, пословица која вели да »прилика ствара допова.« Неће се никада знати колико је радника осталих без посла, или које је гонила оскудица, било прелашћено, долазећи својој кући и одлазећи, са непојмљиве небрижљивости кираџија који су остављали своја врата отво-

рена и свој стан у нереду. Нека је погрешка и за један три путак, они ће подлећи искушењу, чим пипну који скупоцене предмет; чим имају времена ући у своју кућу, или изићи пре но што је сусед »одоутан за један тренутак« могао крађу приметити; и ето их где, ступивши у коју велику дружину калаушку, вребају тренутак када ће банути у станове који су непажњом остали отворени, докле се и они једнога дана, не буду научили допуњавати небрежљивост кираџија употребљавају калауз *славуј* и љускију *монсињер*.

Дакле, прва тачка: Затварајмо наша врата, и то их добро затварајмо! Не остављајмо их никада отворених, ма то било и за један тренутак, и сећајмо се изреке корзиканске: »Чувај се, ја се чувам.«

Друга тачка: Отварајмо добро очи при избору наших млађих старајмо се да не пустимо вука у тор.

Немојмо се задовољавати подацима непотпунима и овлашним, нејасним и неодређеним сведоџбама. Добре слуге не оскудевају ни у Паризу ни у провинцији, чија се прошлост може сазнати и за које стоје добра озбиљна лица. Из непромишљене журбе, нехата, не отварајмо нашу кућу непознатима. Кад добијемо верне млађе, улијмо им спасоносну бојазан од калаузарâ. Не пропустимо никада прилику дати им да прочитају новине где су испричани подвизи те госпде. Упознајмо их са свима лукавствима која они употребе, чим нам ова дођу до знања.

Трећа тачка: Како се озбиљни калаузари предходно постарају да се добро обавесте, потрудимо се створити код света уверење да ми немамо код себе ни новаца, ни артија од вредности. Тога ради, довољно је депоновати сав иметак у ком новчаном заводу на гласу и плаћати све издатке — особито свакодневне — чековима. Најзад кад одсуствујемо за неко време, иселимо, на видан начин и навлаш показујући, наше сребрно посуђе, наше драгоцености, наше предмете од вредности, оставивши их на поузданом месту. Ако је наш стан у осматрању, мотриоци ће, поуздано предупређени, окренути своје саучеснике од експедиције која би била без озбиљне користи за дружину.

Четврта тачка: Остављате ли ваш стан за неко време? Постарајте се оставити чувара код куће. Ако то не можете, споразумите се с ким који ће долазити сваки дан да вам прозоре отвори и стан проветри. Постарајте се, на пример, држати птице којима ваља донети храну. Овај долазак и одлазак стварају уверење да дом или стан није без људи и надзора. Ако је то у пољу, сусед или слуга коме је то стављено у дужност, улазећи и излазећи, затвараће не водећи рачуна о сламци у кључаоници, прекинуће влакна од косе која везују шипке на вратима. Довољно је свежих трагова од стопала по песку у врту, или, ако је то у Паризу, да калаузар, ослушкујући, чује кроз врата певање неколико канарица, па да, бојећи се да не буде изненађен непромишљеним доласком кога од дотичних, одустане од опасног предузећа.

Станујете ли у издвојеној кући и стрепите ли од ноћних напада? Постарајте се држати каквог постанца које лаје на најмањи шумањ, и оставите да иза ваших затворених шалукатри светлуда ноћна лампица. Злочинци се боје светлости; видевши светлост они претпостављају да неко бди; исто тако се плаше несмотрена лајања малих паса.

Један од најбољих начина, заиста, да се избегне страховита посета специјалиста којима се бавимо, јесте убедити их не само да наши станови нису пусти, него, напротив, да у њима има обазривих људи, који су, у даном случају, у стању да се, по потреби, одупру и употребе силу у одбрани. Поводом тога, нека нам је допуштено пробудити једну успомену.

Нико није заборавио мрски злочин на булевару »Танпл,« који је извршио преславни Анастеј. Услед тога убиства, завлада луди страх свима старим госпођама које су становале саме и имале нешто новаца. Тада један уметник, сликар, чије је име у своје време било чувено, али кога је зла коб пратила те је бедно живео, имаде једну од оних генијалних идеја, које, често, боље него таленат, пуне кесу. Употребивши на корист своје многобројне везе, он ће се представити појединим од тих уцвиљених сиротица, па ће им држати овакав говор:

»Да бисте скренули злочинце да вам не посете стан, довољно је да над њих створите уверење да ви имате света у вашем дому. Они ће тако мислити, ако виде окачен у вашем предсобљу мушки шешир или огртач. Али како је потребно да

тај шешир и огртач не буду увек исти, што би било врло лако постићи, по цену од десет пара дневно или три динара месечно, ја се обвезујем да вам правим посету сваки дан, и узимљући у вашем предсобљу шешир и огртач које будем у очи тога дана оставио, ја ћу остављати нове који ће бити различни. Било би вам, дакле, довољно, у случају кад бисте примали подозрива посетиоца, само подвикнути, па да он зајди, без обзира из страха да ко не дотрчи на ваш глас.“

Шесет и три госпође дадоше се убедити овим разлозима, и за време од више година наш сликар који је био ударио данак — што се тиче шешира и огртача — на похабану гардеробу својих пријатеља, имао је од ових посеведневних посета 2.400 динара прихода.

Ово су главна средства, стечена искуством, помоћу којих се калаузари дају удалити. У идућем чланку, испитаћемо остала средства одбране противу калауштва, која се могу назвати „научни поступак“, и која се састоје у употреби усавршених брава и извештајних справа.

Henry Havard.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ПОТКАЗИВАЧИ

— ИЗ ГОРОНОВИХ МЕМОАРА —

Свима особама, које долажаху у полицију сигурности, нудећи услуге под условом да буду примљене за најмљене потказиваче, увек сам одговарао, да криминална полиција не може имати плаћених тајних агената, ни мушких, ни женских. То је, у осталом, врло јасно и очигледно.

Један стални, плаћени тајни агент, не може живети од података које прибавља, јер му је, као лицу које живи нормалним животом свију, — немогуће прибавити, баш и једном у недељи дана, какав користан и употребљив податак.

Што се тиче политичке полиције, то је већ сасвим друга ствар. Ту никако није неопходно потребно прибавити тачне податке, пошто их је врло тешко контролисати, ну говор, који је какав чиновник могао водити, у неком салону, о председнику републике, може дати довољно материјала за један интересантан и драгоцен рапорт.

У области криминалних афера, на против, потребни су прости и јасни извештаји, чија се истинитост одмах да контролисати. Ако би један потказивач доставио да је Х. убијен од У., треба пре свега да је Х. заиста убијен и потом да се У. налази у таквим приликама, да се може држати за убицу.

У самој ствари, потказивач криминалних дела, да би могао прибавити корисне податке, треба да живи у свету лопова. То је, у осталом, стара традиција.

Видок, први организатор зачетка службе полиције сигурности, употребљавао је за овај посао старе робијаше.

У пракци модерног живота, професионални криминални потказивач не може дуго живети од свога заната. После треће или четврте доставе биће већ запажен од другова.

За полицију је с тога само случајни потказивач од стварне користи. То је онај, који, живећи у нечистим страћарама, посећиваним од лопова, — чује, где се говори о извесном злочину, који има да се изврши, па о томе извести полицију сигурности.

Ну, ако се и овом потказивачу оследи награда, која му се даје за учињене доставе, ускоро и он свршава своју улогу. Његови другови неће више говорити пред њим, сем ако им не постане саучесник и не прими на се део одговорности за све злочине, које извршују.

У овом случају потказивач постаје опасан по друштво, ако се може и помислити, да ће га достава ослободити од сваке одговорности.

Са овог разлога, ја сам увек био предострожан при испитивању лица, која ми доношаху извештаје о аферама, у које су и она била умешана.

Чим ми какво лице поднесе извештај о крађи или каквом злочину, увек сам прво стављао питање, да није и само умешано у дотичну аферу. Ако би рекло да јесте, ма каква била

важност извештаја дотичног лица, наређивао сам увек, без усезања, да се исто лице затвори са осталима.

Другог начина за поступање са оваквим потказивачима и нема, иначе би они убрзо постали *изазивачи*.

Лице, које је три пута већ доставило полицији сигурности, да ће се ускоро извршити каква велика крађа, за коју, ко бајаги, сигурно зна да се мора извршити, и које је на овај начин измамило неколико пето-динараца, — најзад постаје предмет задрживања од стране агената.

— Но, та твоја крађа не долази брзо? Кога дана ће се већ једном извршити.

Потказивач одлази Анатоли са Мотмартра и Бибиу, le Frise,“ који и не мишљаху више на крађу, коју су раније намеравао учинити и који чак може бити беху на путу покајања!

Он их наговара, подстачиње, све док се крађа не изврши. Наравно, да агенти хваћају лопове тако рећи на самој делу, услед доставе потказивачеве, који, пак, трпа у џеп 50 динара награде. Ово је и неприродно и сасвим опасно. Ако би се овако поступало, полиција би очигледно газила закон, а злочинац би се откупљивао учињеном доставом.

Ето, због тога је питање о потказивачима једно од најделикатнијих питања у струци полицијској.

С једне стране, било би неприродно да саучесник у једном злочину остане некажњен једино за то, што је продао своје другове; с друге стране, пак, има извесних случајева, као што је онај с крађом отрованих зечева, о коме се, у последње време, цео Париз интересовао или онај са анархистичком бомбом, — у којима достава чини тако велику услугу, да заиста треба да умањи одговорност злочинца, који ју је дао.

Зашто, дакле, у овом случају закон не би имао специјалних одредаба, као што их, на пример, има за фабриканте лажних новаца, који, доставивши своје саучеснике, могу бити ослобођени од издржавања казне, на коју су осуђени? Зашто не би у закону постојала оваква одредаба: ко поднесе какву корисну доставу за друштво, имаће права, у великој мери, на примену олакшавних околности.

То би било врло просто, врло праведно и издвојило би питање о потказивачима од сваке самовоље. Добра администрација полиције и судства само би тиме добила.

У области политичких афера, у осталом, потказивач је исто тако опасан, а може бити чак још и опаснији.

Политички потказивач брзо постаје изазивач, и то у толико лакше, што му је много zgodније да за дуже време обмањује политичку полицију.

Желећи да изнесем само праву истину, ја смем да кажем, да је посао људи, који управљају политичком полицијом, тежи од послова чиновника криминалне полиције.

Моја је сведоџба свде од толико веће вредности, што се никад нисам мешао у политику, но се увек занимао само полицијским криминалима тако, да ме је префект морао увек ослободити од вршења истраге по афери, која би узела политички вид.

Шеф полиције сигурности врло брзо сазна, да ли је личност, коју потказивач денунцира, заиста лопов или убица. Много му, пак, више времена треба да сазна, да ли је денунцирано лице од стране политичког потказивача, заиста завереник, који хоће да мења форму владавине, анархиста који је сањао о преврату, или је просто предмет какве клевете.

Због тога се у политици изазивач крије лако под маском каквог најсретнијег потказивача, који подноси најинтересантније и најкорисније извештаје.

У области криминалних афера, као што сам већ рекао, потребна је шефу извесна енергија, да би спречио потказиваче, да се не осиле услед некажњивости.

Следећа историја нека послужи томе за доказ.

Неки потказивач беше известио агента, да се извесна лоповска дружина припрема да се увуче у кућу једног газде на булевару Батињолском, ради обијања и пљачкања касе.

Као и обично, достава ова прибавила је потказивачу неколико пето-динараца, ну крађа се још не извршила.

— Ти си лажов, рекоше му агенти и више нећеш добити ни су-а.

Три дана за овим, потказивач се пријави са доставом, да ће се те ноћи крађа извршити.

Агенти, налазећи се у заседи око куће, ухватише лопове у моменту када излажаху из куће, односећи плод њихове крађе. Беху њих троје, двојица само падоше у руке мојим људима, јер се трећи некако измаче.

Никад ми се није допадало, да моји агенти испусте из шака разбојнике, кад им беху у рукама, с тога им и овога пута пребаших, што су допустили да им умакне онај трећи лупек, који може бити беше најкривљи. На учињену примедбу, млади неки агент, из чијих се руку лопов измаче, рече ми: „Господине шефе, ја сам држао, да сам добро урадио, што га нисам ухватио, јер то беше потказивач, који нас је о овој крађи известио.“

Овај почетник у овом погледу имађаше особито мишљење, које дељаше публика, а које је сасвим погрешно.

Чим дознах шта је у ствари, наредих да се одмах потражи дотични потказивач.

Ухваћен неколико часова доцније, би затворен у депо, на његово велико изненађење.

Препоручих га, као што то потреба изискиваше, истражном судији, испричавши му шта се десило и упозорујући га на факт, да је очевидно потказивач најкривљи, пошто је, добивши већ награду за доставу, узео и сам учешће у делу крађе.

Ако се још добро сећам, овога потказивача осудише на неколико година робије.

Овако треба увек поступати са, назови, тајним агентима, кад нису ништа друго до саучесници људи, које потказују.

Ја сам увек био неублажим за њих. Кад постадох шеф полиције сигурности, никад нисам оставио некажњене овакове потказиваче, јер налазим да би то било неприродно.

Оно што чини још тежом употребу извештаја добијених од потказивача, то је, што баш и кад су исти тачни, треба да буду довољно одоверени констатовањем агената, да би се судије потпуно убедиле.

Постоји једна реч у арго-у агената, која је у овом погледу апсолутно типична. Агенти веле, да кривац треба да буде „печен“ т. ј. да буде ухваћен под таквим околностима, да не може да избегне казну, да је дакле „печен“ за затвор, робију, па чак и гилотину.

Тешкоћа да се ухвати денунцирана личност, обвезује катакада агенте да прате, по 15 дана или чак и цео месец, лопова, за кога знају да је лопов по занату, о чијој се нечасности не може ни једног тренутка дискутовати, ну кога треба ухватити тако рећи на самом делу, да би се судије одлучиле да га казне.

Ја сам виђао агенте невероватног стрпљења, како мотре и дању и ноћу на поједина лица, од њиховог самог изласка из затвора. Они знађаху врло добро да пуштени нема извора за издржање и чим га беху опазили у друштву других лица, која познаваху или им беху потказана од потказивача, — били су сигурни, да је онај, који тек што је напустио затвор, на прагу да уради све да се у исти опет врати, па ипак га не затвараху, јер нису имали доказа против њега.

Они га виђаху, како улази у једну, две, десет кућа, у друштву каквог са другог, очевидно саучесника, па и опет га не затвараху, знајући врло добро да за осуду једног професионалног лопова, није довољно кадкада наћи само при њему лажне кључеве и прибор комбриолерски.

Криминална помисао није довољна ради утврђивања кривичне одговорности; потребан је још и почетак извршења дела. Тако тражи закон и то је разложно, јер ако би се гонили људи за криминалне идеје, које су могли имати, ушло би се сасвим у владавину самовлашћа и онда би месечари и гатари требали да замене истражне судије, да би се као што треба руководило најозбиљнијим аферама!

Али чим агенти, који се баве овим гоњењем, опазае свој плен, како излази из куће, односећи са собом пакете, — устреме се на њ и хватају за јаку.

Лопови се хансе, јер су на самом делу ухваћени. Могу одрицати колико год им је воља, о њиховој кривичној одговорности постоји материјални доказ — пакети украђених предмета — који је довољан да их натера на признање.

Догађај који се десило Жиродо-у, једном од мојих најоданијих и најстрпљивијих агената, заслужује да буде испричан, јер исти доказује, до какве оданости иду полицајци у овој ревности за хватањем лопова на самом делу.

Мисао, која их руководи, иста је као и она која одлучује шефа полиције сигурности да остави својим људима, да од оптужених финим начином измаме формално признање.

У томе се, ни код шефа, ни код његових потчињених, не огледа самољубље; то је, просто и јасно речено, осећање дужности ка служби, коју треба вршити што је могуће боље.

Шеф зна из искуства да, макаква била кривична одговорност једног оптуженог, какви били докази против њега прикупљени, — за једнодушно мишљење публике, оптужени није крив све дотле, док не призна кривицу.

Пре неколико година имађасмо за то један француски пример. Сваког дана могло се чути, како свет дискутује о кривичној одговорности капетана Драјфуса....

Ну, ја се враћам на догађај, који се десило Жиродоу.

Један потказивач, у кога је био сигуран, беше га известио о некој великој крађи, која ће се извршити у банци једној у кварту „Saint — Vincent — de — Paul.“ Извесна лоповска дружина беше скројила план сасвим оригиналан и достојан маште Габоријеве.

Банка је била смештена у једном великом дућану, у приземљу, а саучесници лоповски беху узели под кирију велико одељење над истим дућаном.

Једне ноћи, кад буде све као што треба припремљено и на све пажња обраћена, ови саучесници имали су подићи лагано паркет, направити отвор на плафону и сићи у дућан где — велика несмотреност од стране банкарка — нико не спаваше.

Пошто буду сишли у дућан, отвориће врата друговима, који их очекиваху на пољу, са свима потребним алатима за отварање касе и колима за одношење исте, ако буде немогуће обити је на лицу места.

Да би тајна била добро очувана, Жиродо о овој афери извести само мене. Одлучи се шта више да о истој не извести ни полицијског комесара дотичног кварта, ни банкарка, који требаху да буду покрађени, ни самог чувара дотичне куће.

За време од месец и по дана, по киши и хладноћи, Жиродо имаде стрпљења да вреба по целу ноћ. Два агента, које сам беше изабрао, прађаху га и сви троје тако остајаху до зоре испружени по клупама, које се срећом налажаху сасвим близу куће, на коју су мотрили.

Кад пљушташе киша, нису имали за заклон ништа друго сем прага неке мале кућице, чији кров извучен на поље, образоваше као неку врсту амрела.

Ово се дешаваше усред зиме.

Може се судити о храбрости, коју су морали имати ова три човека, кад су могли остати тако целе ноћи, читавих месеци и по дана, изложени свима непогодама, вршећи све ово једино из осећаја дужности, без икакве наде на награду!

Публика која чита по новинама чланке о самовласном хапшењу, извршеном од стране каквог агента, не зна ништа о скривеној и трајној оданости ових војника своје дужности.

Малерозном Жиродо-у пропадоше, у осталом, и његове ноћи и уложени труд, јер успех не круниса једну тако изванредну постојаност и одлучност.

Ноћ, које је требало извршити дело, најзад приспе и лопови, смештени на првом спрату, почеше без икакве плашње да подижу паркет и да буше плафон; ну, на несрећу њихову, при овом се послу занеше, те направеше ларму, која пробуди из сна кућног чувара.

Овај, уплашен, истрча да потражи жандарме, а лопови, који чуваху стражу, видећи униформу како улази у кућу, нишчозоше као јато врабаца. Вребање не имаде дејства, јер се не могаде ухватити од једном цела дружина, као што се томе Жиродо надао; морао се задовољити са крадљивцима, ухваћеним на делу у моменту када се, кроз руну направљену на тавану, спуштаху у дућан.

Овога пута потказивач не беше преварио Жиродоа и, како није био саучесник лопова, могло му се само честитати.

Ну, другом једном врликом сам сам био преварен од једног потказивача под чудноватим околностима, које показују докле може ићи опасност од стране тајних агената, кад се исти осете кадри да преваре полицију.

(Наставиће се)

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

НАПИСАО **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јеффа Угричић

3

Државни робњашки посао у тврђави није било просто занимање, него дужност: осуђеник изради, што му је одређено, или одради законом прописане часове, па се враћа у затвор. С мржњом се гледало на посао. Без свога нарочитога, властитог занимања, којем би био предан сав, и срцем и умом, не би могао човек живети у тамници. А и на који би начин сви ти прекаљени људи, који су необуздано проживели и желели још да живе, силом дотерани овамо у једну гомилу, насилно отргнути од друштва и од обичнога живота, и могли се укљивити овде нормално и правилно, својом вољом и својим прохтевом? Већ и од самог беспосличења овде, у њему би се развиле такве преступничке особине, о којима он пре тога није имао ни појма. Без рада и без законске, нормалне сопствености, човек не може да живи, квари се и изопачава се у животињу. И зато је сваки у тамници, по природној потреби и из некаквог нагона за самоодржањем, имао свој занат и занимање.

Дуги летњи дан готово је сав испуњен државним послом: једва си се могао испавати оних кратких ноћи. Али је зими осуђеник, чим се смркне, по правилнику, већ морао бити затворен у заводу. Шта човек да ради за време оних дугих, несносних часова зимских вечери? И зато се скоро свака осуђеничка соба и онако закључана, претварала у радионицу. Управо, рад, занимање нису забрањивали; али су строго забрањивали имати при себи у затвору алате, а без њих се није могло ништа радити. Ну, радили су кришом, а управа, изгледа, као да је, по какав, овоме гледала кроз прсте. Многи су осуђеници долазили у тамницу незнајући ништа од заната; па су учили од других, а после, кад су били ослобођени, излазили су као добри мајстори. Било је ту и обућара и кројача, и столара и бравара, и резача и позлатара. Био је и један Јеврејин, Исај Бумштајн, јувелир, али у исто време и зеленаш. Сви су они радили и зарађивали по коју пару. Поруџбине су добијали из вароши.

Новац је скробана слобода, па зато је он за човека, коме је сасвим одузета слобода, десет пута дражи. И само ако му звецка у цепу, он је већ упола утешен, па и кад га не би могао трошити. Али новац се свуда и свагда може трошити, тим пре, што је забрањен плод двапут слађи. А па робји се могло добити, шта више, и ракије. Луле су биле најоштрије забрањене, али су их сви пушили. Новац и дуван спасавали су од многих болести. Рад је пак спасавао од злочина; без рада би осуђеници појели један другог, као пауци у стаклету. Па и поред тога се и новац и рад забрањивао. Често су се ноћу вршила изненадна претраживања, и односило се све што је било забрањено; и ма како да се новац крио, ипак су га по какав налазили истражиоци. Ето, донекле и због тога се новац није ни чувао, него би се брзо попио; ето отуда се држало у тамници и ракије. После

свакога претраживања, кривац је, осим тога, што је губио све своје имање, бивао обично и оштро кажњен. Али, после сваког претраживања, одмах су се попуњавали недостаци, брзо су се заводиле нове ствари и све је ишло по старом. И управа је знала за то, и осуђеници нису гунђали противу казне, ма да је такав живот био палик на живот оних, који би се настанили на Везуву,

Ко није имао заната, зарађивао је на други начин. Било је средстава доста оригиналних. Понеки су се занимали, на пример, само куповином и препродајом; а продавале су се, по какав, и такве ствари, да ни на памет не би могло пасти некоме ван зидина тамничких, не само да их купује и продаје, него чак и да их сматра као ствари. Али осуђеници су били веома сиромашни и изванредно практични. Последњи дроњак имао је своју цену и био употребљаван ма за какав посао. — Због сиромаштва и новац је у тамници имао сасвим другу цену, него на слободи. За велики и сложени посао плаћало се грошевима.

Неки су са успехом терали зеленаштво. Осуђеник, који се запетљао и осиромашно, носио је своје последње ствари зеленашу и добијао је од њега нешто бакарнога новца са ужасним интересом. Ако он те ствари не би о року откупио, онај их је сместа и без сажаљења продавао. Зеленаштво је било у толикој мери развијено, да се примале у залогу чак и државне ствари, које подлеже прегледу, као: државно рубље, обућа и остало, — ствари, веома потребне свакоме осуђенику свакога тренутка. Али код таквог залагања дешавао се и друкчији обрт ствари, уосталом не сасвим неочекивани: онај што је заложити ствари и примио новац, одлазио је одмах, без даљега разговора, најстаријем подофициру, најближем старешини тамничком, пријавио о залагању државних ствари, и оне су се сместа одузимале од зеленаша, шта више и без пријаве вишој управи. Занимљиво је, да при томе, овда-онда, чак није долазило ни до свађе: зеленаш је ћутећи и натмурено враћао, што је требало, и, шта више, као да је и сам очекивао, да ће тако бити. Може бити, да није могао, а да у себи не призна, да би на месту заложниковом и сам тако урадио. Па зато, ако би после тога који пут и посао, било је то без икакве пакости, него тек да би умирио своју савест.

Уопште, сви су страшно крали међу собом. Готово сваки је имао свој сандук са бравом за чување државних ствари. То је било допуштено; али сандуци нису спасавали. Мислим, да се може лако представити, какви су искусни лопови били тамо. У мене је један осуђеник, човек мени искрено одан (то кажем без икакво претеривања), украо Свето Писмо, једину књигу, коју су допуштали имати у тамници; он ми је истога дана сам то признао; али не зато што би се покајао, него жалећи ме, зато што сам је дуго тражио. Било их је који су трговали ракијом и брзо се богатали. О тој ћу трговини говорити неком приликом нарочито; она је доста занимљива.

У тамници је било много осуђених за кријумчарење, и зато се не треба чудити, на који се начин уносила ракија у тамницу и поред свега прегледања и чувара.

Узгред буди речено: кријумчарење је, по својој карактеру, некакав особити преступ. Да ли се може, на пример, замислити, да новац и добитак код понекога кријумчара играју само спремну улогу, стоје тек на другом месту? А међутим тако одиста бива. Кријумчар ради из пасије, по својој позиви. То је нека врста песника. Он ни од чега не преза, иде у страшну опасност; лукав је, измишља, извлачи се из незгоде; по какав, ради чак по неком надахнућу. Ова је страст исто тако силна, као и картање. Познавао сам у тамници једног осуђеника, својом спољашношћу колосалних размера, али тако кротког, тихог, смиреног, да није било могуће замислити, на који се он начин створио у тамници. Био је толико добродушан и спољив, да се за све време својега бављења у тамници није ни с ким посвађао. Али он је био са западне границе, осуђен је за кријумчарење, и, разуме се, није могао одолети, него се дао на проношење ракије. Колико су га пута за то кажњавали, и како се он бојао батина! А и само проношење ракије доносило је њему најнезнатније користи. Од ракије се богатио само антрепренер. Лудак је волео вештину само вештине ради. Био је плачљив као жена, и колико се пута само после казне клео и зарицао, да неће кријумчарити. Мушки је одолевао по какав читав месец дана, али, напослетку, ипак није могао да одржи... Благодарје таквим личностима, ракије је увек било у тамници...

Најзад, био је још један доходак, који ма да и није богатио осуђенике, али је био сталан и пријатан. То је била милостиња. Виши редови нашега друштва немају појма, како се брину о „несрећницима“ трговци, грађани и цео народ наш. Милостиња се дели готово непрекидно и готово увек у хлебу, земичкама и колачима, а много ређе у новцу. Без те милостиње било би у многим местима осуђеницима веома тешко, нарочито онима, што су под истрагом, које држе куд и камо оштрије од већ осуђених. Милостиња се дели осуђеницима побожно на подједнаке делове. Ако не стигне за све, земичке се секу подједнако, по какав чак и на шест делова, и сваки апсеник неминовно добије свој залагај.

Сећам се, како сам први пут добио милостињу у новцу. То је било убрзо по моме доласку у тамницу. Враћао сам се са јутрењега рада сам са чуварем. Мени на сусрет прошли су мати и кћи, девојчица од десет година, лепушкаста као анђелак. Једном сам их већ био видео. Мати је била војничка жена, удовица. Њен муж, млад војник, био је под судом и умро у болници, у осуђеничкој дворани, у оно време, кад сам и ја тамо лежао болестан. Жена и кћи долазиле су њему, да се опросте; обе су ужасно плакале. Кад ме је видела, девојчица је поцрвенела, шапнула нешто мајци; ова одмах застаде, нађе у завежљају четврт копејке и даде својој девојчици. Ова потрча за мношћом... — На, „бедни човече, узми Христа ради парицу! викала је она, истрчавши предаме и гурајући ми у руку новац. Ја сам узео њен новчић, а девојчица се вратила матери потпуно задовољна. Ту сам копејчицу дуго чувао код себе.

II.

ПРВИ УТИСЦИ

Први месец, и уопште почетак мога тамновања, живо се сада приказују у мојој памети. Познаје моје тамничке године јављају се у мојем сећању куд и камо тамније. Неке године, опет, као да су се некако сасвим избрисале, као да су се претопиле једна у другу, оставивши за собом један цео, утисак неподељен: тежак, једнолик, загушљив.

Али све, што сам проживео првих дана мојега робијања, изгледа ми сад, као да се тек јуче догодило. Па тако мора и да буде.

Јасно се сећам, да ме је одмах, на првом кораку у тај живот, изненадило то, што као и да нисам у њему нашао ништа особито, што би ме изненадило, што је необично или, боље рећи, што је неочекивано. Све је ово, некако, и пре пролетало преда мном у уображењу, кад сам се, идући у Сибир, трудио, да унапред погодим своју судбину. Али убрзо читава провалија најчуднијих неочекивања, најстрашнијих факата почела ме је заустављати готово на сваком кораку. И тек доцније, кад сам већ доста дуго проживео у тамници, схватио сам потпуно сав изузетан положај, сву неочекиваност таквога опстанка, и све му се више и више чудно. Признајем, да ме је то чуђење пратило за све време моје дуге робије; ја се никад нисам могао помирити с њоме.

Први утисак кад дођох у завод, био је, уопште, најодвратнији, али и поред тога — заиста, дивно чудо — мени се учинило, да је много лакше живети у тамници, него што сам замишљао путем. Осуђеници, и онако у ланцима, ишли су слободно по целом заводу, свађали се, певали, радили за себе, пушили, па чак пили и ракије (ма да не баш много њих), а ноћу, неки су су се и картали. И сам рад, на пример, није ми се учинио тако тежак, *осуђенички*, и тек много доцније увидео сам, да мучност тог рада, није толико због мучности и што једнако траје, колико што је тај рад *под морање*, обавезан, што те батином терају. Слободан сељак ради куд и камовише, чак каткад и ноћу, особито лети; али он ради за себе, ради са свесном намером, те му је куд-и-камо лакше, но осуђенику, који ради под морање и посао што за њега нема никакве користи. Једном ми паде на памет кад би, нешто, когод усхтео да утуче, да уништи човека, да га казни најгрознијом казном, тако, да би се и најстрашнији убилац ужаснуо од ње и да би се просто устразио још зарана — да је доста, да се да раду карактер потпуне, савршене бескорисности и несмисла. И ма да је садашњи осуђенички рад и незанимљив и досадан за осуђеника, опет је сам по себи, као рад, оправдан: осуђеник прави цигље, копа земљу, ради зидарске послове; у том раду има смисла и цељи. Осуђеника каткад и занима тај рад, хоће да га сврши вештије, згодније, лепше. Али да га нешто осуде, да пресица воду из једног чабра у други, а из другог у први; да туца песак; да превлачи гомилу земље с једног места на друго и обратно — ја мислим, осуђеник би се обесио после неколико дана и починио би хиљаду престава, ма и да умре, само тек да се отресе таквог понижења, срама и

муке. Наравно, таква казна претворила би се у мучење, у освету, и била би несмислена, јер не би достигала никакве разумне цељи. Али како је неки део тог мучења, несмислености, понижења, срама, увек и у сваком раду, који се ради под морање, то је и робијашки рад, куд-и-камо мучнији од сваког слободног рада баш због тога, што је подморање.

Уосталом у тамницу сам дошао зими, у децембру, те још нисам имао ни појма о летњем раду, који је пет пута тежи. Зими је уопште било мало државног рада у нашој тврђави. Осуђеници су ишли на Иртиш, да секу државне старе барке, радили су по радионицама, чистили снег око државних зграда, што га је нанела мећава, пекли и туцали алабастар, итд. итд. Зими је дан био кратак, рад се брзо свршавао и сви су се наши људи рано враћали у завод, где готово неби знао човек шта да ради, да није имао нешто каквог занимања. Али сопственим радом занимала се можда свега трећина осуђеника, остали су онако беспослени луњали из једног казамата у други, свађали се, правили међу собом сплетке, оговарали се, опијали се, само ако се нашао која парица; ноћу су губили на картама последњу кошуљу, и то све од немира, од беспослице, од доколице. Доцније сам видео, да осим одузете слободе, осим рада под морање, у животу на оваквој робији, има још једна несрећа, готово највећа од свих других. То је — *што човек мора да живи у друштву*. Оно истина оваког живљења у друштву, има и на другим местима, али у тамницу долазе такви људи, с којима не би хтео сваки да живи заједно; и ја сам уверен, да је сваки осуђеник на оваквој робији осећао ову несрећу, ма да, можда, већим делом и несвесно.

И храна ми се учинила доста добра. Осуђеници су тврдили, да такве хране нема нигде по затворима у целој Европској Русији. Ово не могу да судим: нисам тамо био. Сем тога, многи су могли, сами да се хране. Говеђина је коштала у нас две копејке, а лети три од фунте. Али, сами су се хранили само они, што су увек имали новаца; већина се хранила из казана. Уосталом, осуђеници, хвалећи се храном, говорили су само за хлеб, а благосиљали су баш то, што су га давали за све укупно, а не сваком засебно, по мери. Мера их је плашила: да су сваком за себе, по мери, давали, трећина њих била би гладна — овако је сваки имао, колико му је требало. Наш је хлеб био некако особито укусан и због тога је био чувен у целој вароши. Говорили су да је то због тога, што су лепо удешене тамничке пећи. Чорба од купуса није баш била бог-зна каква. Кували су је у великом казану, закувавали су је крупом, и, нарочито радним даном, била је ретка, водњикова. Пренеразио сам се од сиљних буба, које су пливале по њој. Осуђеници нису обраћали на ово ни мало пажње.

Прва три дана нисам ишао на рад; тако су радили са сваким новајлијом: то је било као одмор од пута. Сутра-дан морао сам изићи из затвора, да ме окују. Мој оков није био прописни; био је на алке, „мековзвук“, као што су га звали осуђеници. Но-свио се споља. Прописни тамнички окови,

удешени за рад, нису били од алака, већ од четири гвоздена прута, дебела готово као прст, па састављена међ собом са три алке. Морали су их носити испод чакшира. За средњу алку привезивао се кајиш, овај се опет закачињао за кајиш око појаса, што се носио одмах преко кошуље.

*

Сећам се свог првог јутра у казамату. На стражи код врата тамничких добош објави зору и после десет минута стражарни наредник поче да откључава казамате. Почеше се будити. Лојане су свеће чкиљиле; осуђеници почеше да се дижу с дасака дрхтећи од зиме. Готово сви су ћутали још буновни од сна. Зевали су, протезали су се и мрштили своја жигосана чела. Једни су се крстили, други су већ почели да се свађају. Грозна запара. Свежи зимски ваздух нагртао је кроз врата, чим би се отворила, и читави облаци од паре разлетали су се по казамату. Око чаброва с водом, сакупили су се гомиле осуђеника, редом су циментом заитали воде, узимали је у уста и, тако из њих, умивали су руке и лице. Воду су спремали свако вече редари. У сваком је казамату, по правилу, био по један осуђеник, изабран од осталих, који је морао да служи у казамату. Звали су га редарем, и он није ишао на рад. Посао му је био, да се брине, да је све чисто у казамату, да пере и чисти даске и патос, да уноси и износи ноћни чабар и да доноси чисте воде у два бурета — ујутру за умивање, а дању за пиће. Због цименте — била је свега једна — отпочињали су одмах да се свађају.

— Куд си нагао, као мува без главе! поче да виче један натмурени, високи осуђеник, мршав и црн, с некаквим чудним чворугама по избријаној глави, гурајући другог једног, дежмекастог и омаленог, с веселим и руменим лицем: — Чекај!

— Шта се дерњаш! За чекање се код нас плаћа! Пази га, отегао се као какав споменик. То јест, у њега браћо, нема ни мало фортификације.

Фортификација произвела је неки ефекат: многи се почеше смејати. То је само и хтео весели дебелко, који је очевидно био међу њима као нека добровољна шалвичина. Високи осуђеник погледа га с најдубљим презрењем.

— Ајде — краво дебела! проговори он више за себе — угојио се од белог хлеба робијашког! Радује се, што ће првог дана после поста опрасити дванаест прасади.

Дебелко се најзад разљути.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Писар општине Н. ставио нам је овакво питање:

Један земљоделац има да плати известан дуг по извршној пресуди судској. Покретности нема никакве. А кад је извршен попис непокретности, нађено је да он има свега седам ектара земље у задрузи са својим 18-то годишњим братом.

Осуђени тражи да се од те земље по §. 471. грађ. поступка остави и њему и 18-то годишњем брату ма по шест дана орања. А

поверилац на то не пристаје с тога, што је дужников брат малолетан и није још пореска глава; па се на њега, као непореску главу, не може ни прострети благодејање из предњег законског наређења.

Питање је сад: ко је у овом случају у праву да ли дужник или поверилац?

Наш одговор:

Осамнаестогодишњи брат дужников земљеделац је; јер и поверилац не наводи да је он што друго. А ако није пореска глава данас — биће сутра. Међу тим. Међу том тачком 4-ом, под 3, став други §. 471. грађ. поступка и не тражи се да неко баш фактички плаћа порезу, па да се тим благодејањем користи, него је довољно да је он у истини земљеделац. Право осамнаестогодишњег дужниковог брата на ово благодејање несумњиво је и по §. 518 грађан. законика по коме *мушка деца умрлог задругара заузимају у задрузи место и сва права свога родитеља.*

II.

На питање другог једног писара општинског одговарамо: да се воденице на скелама, зване „Моравке“, „Дунавке“ и т. д. сматрају по закону за *покретну* имовину као год и даље.

III.

Један опет писар општински износи овакав случај:

Н. Н. тражио је код општинског суда Н.Н. за 115 динара главног дуга по јавној исправи, и у тужби је казао да не тражи интерес на ту суму, пошто нема уверења пореског одељења да је тај капитал пријавио за порез.

По таквој тужби, општински суд осуди Н.Н. да плати само дуг, без интереса.

Чим је ова пресуда постала извршна тужилац Н. пријави ово своје примање пореском одељењу и плати на њ порезу за целу текућу годину. А кад то уради, обрати се накнадном молбом општинском суду, прилажући уверење пореско, и тражећи да суд општински преиначи предњу извршну пресуду своју и да му и интерес досуди.

Изнесећи овај случај, писар тај пита: може ли општински суд преиначавати извршну пресуду своју, и тужиоцу накнадно досуђивати интерес, који се он присетио да тражи после пошто је пресуда о главном дугу извршном постала? —

У место другог каквог одговора, ми упућујемо г. питаача на §. 98 грађ. поступка, у коме од речи до речи стоји написано ово: *„тужитељ је дужан у тужби, поред главног, тражити и све што је споредно, као: интерес, трошкове, накнаду штете, кирију итд. Иначе, чим пресуда о главном изречена буде, тужба се о споредном тражењу више примити неће.“*

IV.

Писар општине Н. пита нас: сматра ли се као пуноважна јавна исправа уговори или друго какво писмено о непокретном имању у вредности до 200 динара, које би било потврђено само општинским судом?

На ово питање одговарамо ово:

Јавна исправа потпуна је доказ за право онога који је подноси само тада, ако је издана или потврђена у кругу надлежности оне власти која ју је издала или потврдила (тач. 2 § 187 и § 188 грађан. пост.) Није ли дотична власт то учинила у кругу своје надлежности, онда

ни исправа њена не може бити потпуна доказ за чије право.

Општински судови нису законом овлашћени нити су надлежни да суде за већу вредност непокретности од 100 динара. По томе ни исправе њихове, које би они потврдили о каквом непокретном имању веће вредности од 100 динара, не могу се сматрати као *јавне исправе* и потпуна доказ за чије право.

V.

Писар опет једне друге општине моли нас да му одговоримо на ово питање:

„По § 375 тач. 6 кривичног закона казни се од једног до десет дана затвора ко навалице пусти стоку у туђ воћњак, ливаду, башту, њиву и т. д. и оване штету учини. Господар одговара за штету, а кривац за кривицу, а газда нека тражи накнаду од својих саугу, ако су они криви.“

„Даље, члан 1 закона о чувању пољског имања гласи: *„по овом закону судиће се све штете које се учине на њивама, ливадама, баштинама и т. д. Кривице које су се до сада судиле по кривичном закону, судиће се и од сада, ако прелазе мере овога закона.“*

„Према овоме — пита писар тај — има ли и данас важности тачка 6 § 375 кривич. закона?“

Услед тога питања одговарамо ово:

Где год се докаже да је ко *„навалице“* дакле из пакости и из жеље да дотичнога *намерно* оштети, пустио стоку у ливаду, њиву, башту и т. д. овога, ту ће се казна изрицати по §. 375 тач. 6 крив. закона. Штета пак и овде цени ће се и накнада за њу досуђивати по прописима закона о чувању пољског имања.

Остале штете, које се накнадно учине у пољским имањима, свагда се извиђају и суде само по закону о чувању пољског имања.

VI.

Извршилац суда општине С. пита нас: да ли се може користити благодејањем §-а 471 грађан. поступка и онај земљеделац, који има што да плаћа по пресудама селскога кмета донесеним по § 6 тач. д. грађ. поступка или по члану 41 закона о општинама?

Наш одговор:

По § 6 тач. д. селски кмет доноси пресуде у *грађанским* споровима, и за извршење *таквих* пресуда не може се земљеделцу узети у попис ни продати оно имање што му је 8-ом 471 грађ. поступка остављено на уживање.

По члану пак 41 закона о општинама кмет селски изриче казне. А ако осуђени на новчану казну не би био у стању ову платити, онда ће му се ова заменити затвором по § 316 кривичнога закона.

Тако се, дакле, има поступити и у овом случају за који смо питани, а не дирати у оно имање осуђенога које је изузето § 471 грађ. поступка од пописа и које се по тач. 16 ставу другом истога §-а не може узети у попис за извршење истинних пресуда у опште, *сем једино* ако се има *„подмити штета коју је кривац учинио иступљењем из користобљубља“*.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Већ неколико пута до сада ми смо у „Полиц. Гласнику“ додиривали питање о малолетним кривцима и доказивали прешну потребу за подизање

једног завода за њихово поправљање. Тврдили смо па то и сада чинимо, да су данашњи малолетни преступници и у напред осуђени на пропаст, само због рђавог утицаја средине, у којој се налазе за време издржавања затвора. То је, у осталом, са свим природно, кад се зна, да је сам човек производат градине у којој живи. Па кад је овако са одраслим, шта ли је онда остало за младе и неискусне дечаке од 14—21 године, којима оскудева моћ мало озбиљнијег размишљања, те су с тога подједнако способни и за добро и за зло? Све дакле зависи од тога, како ће се они упути, којим ће правцем проћи. Нека један малолетник, ма и за најкраће време, западне у рђаво друштво, може се извесно рачунати с обзиром на данашње уређење наших затвора и казних завода, да је он за свагда пропао. Пре свега, рђаво друштво научиће га, на брзу руку, свему што неваља, а за тим ће га послати на даље школовање у „Шатронцу“ главне полиције. У овој ниској, тамној и дугачкој соби, у којој готово увек, има око 50—60 лица, *„новодошавши“* не слуша ништа друго до приповетке о „херојским делима“ појединих старијих злочинаца, крадљиваца и кесароша, и необичну мржњу према властима и целом друштвеном поретку. Да све ово, пак, утиче необично много на његову младу и за све пријемљиву душу, изишно је мислимо и доказивати. За то је најбољи доказ његов будући живот.

После неколико иступних осуда, долази прогонство у унутрашњост а с тиме, разуме се, и све тежбе, приликом спровода и тајног повратка у престоницу. Чим је један малолетник само једном прогнат из престонице, он већ више није *„свој.“* Немајући средства за опстанак у непознатом месту, он је приморан да се врати у престоницу, а чим је то учинио, он је крив за *„повраћај из прогонства“*, може се он, по својој повратку, ваздан решавати на поштен живот, па и живети њиме неко време, — то му ништа неће помоћи. Први полиц. орган, који га сретне на улици, ухватиће га и спровести кварту, који га је осудио. Тамо га већ очекује много већи и строжи затвор а, разуме се, и ново прогонство у унутрашњост.

Ова процедура понавља се све дотле док се најзад и самоме иступнику не досади вечито гонење, те се с тога одлучује на преступну кривицу, која ће га, за извесно време, па ма то било и у затвору, сачувати од детективног гонења и *„жандарских удараца“* приликом сваког новог хватања и затварања. Поред свега овога, у затвору му је осигуран хлеб и постела, чега се толико пута морао неговати, док је био у слободи.

Из истражног затвора иде се у судски, а из овога, у већини случајева, у Топчидер или Пожаревац, а то су наши универзитети за осуђенике. Ту они полажу *„докторат“*, али много боље по неки наши доктори права. По изласку са осуде, осуђеник је *„универсално“* образован, али је и за друштво са свим пропао. Његов даљи живот испуњен је борбом са друштвом, у којој он, са свим природно три пораз за поразом, док једног дана не наступи катастрофа. Ко нема среће да умре на осуди, свршава на Карабурми. Ово је најобичнији пут, којим пролазе наши злочинци и крадљивци по занату. Допуштамо, да може бити и изузетака, али у исто доба и тврдимо, да су они врло ретки, нарочито у последње време. Да се један преступник за времена отргне од рђавог друштва и сачува његових злих последица, потребан је нагли преокрет у целом његовом дотадањем

животу и јака рука, која ће руководити његовим првим корацима ка поправци. Тај пак преокрет и тај надзор, у стању су извести само држава и друштво, а никако појединац....

Повод за ово неколико редака, дали су нам ова три малолетника чије слике износимо у данашњем броју, Полиција београдска одавно их већ познаје као врло веште крадљивце, а кривица, због које се сада у затвору налазе, одаје њихову необично велику повареност и дрскост. **Јосиф Бенвениста, Јозеф Керперт и Мориц Јаковљевић** имена су, која су добро позната сваком жандарму у Београду. Сви су родом из

Јосиф Бенвениста

Београда и сваки је од њих, бар по 30 пута, био иступно кажњаван и по неколико пута протериван. Сва средства, која су до сада упо-

Јозеф Керперт

требљена да се они поправе, остала су без успешна. Примера ради износимо, да је Керперт једном био послат чак у Берлин од стране фамилије, из кога се, само после месец дана, вратио и одмах покрао једног свог рођака овде у Бео-

граду. Ни остала двојица нису боља. Бенвениста је неколико пута протериван у Турску, а Мориц, у последње време, није избијао из затвора главне полиције. У моменту када ове редове пишемо, сва тројица су под истрагом код кварта варошкога због крађе марака, коју су на дан 5 тек. мес. извршили дуваниции до Македоније. Начин, којим је ова крађа извршена, јединствен је по употребљеној дрскости. Тако, по што су означеног дана по подне ушли, и то сва тројица, у поменути дуванициницу, затражио је Керперт једну есконтну листу. Док се човек окренуо орману у коме су листе стајале, Евгеније је за тренут ока отворио тезгу, из исте дохватио књигу с таксеним маркама и

Мориц Јаковљевић

метнуо је под капут. По што су добили тражену листу, изишли су из дућана и отишли једном своме јатаку, који им је, за суму од динара марака, дао свега неколико динара. Опозив да је покраден, дуваниции о томе извести кварт, који одмах сутра дан похвата све крадљивце. Кривци су сви признали и кроз неки дан спровешће се суду на суђење. Из судског затвора право ће у Топчидер, а после..... путем који смо описали. — — — — —

Па шта нам ваља чинити, питаће, можда, неко да би ове и овима подобне несрећнике сачували од пропасти?

Ваља нам што је могуће пре подићи један завод, у коме ће они, под датим надзором власти проводити дуже или краће време у изучавању појединог корисног заната и навикавању на рад и уредан и поштен живот.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Аранђел Јовановић, за кога се не зна које и од куда је, извршио је неколико казнимих дела, махом превара, у Београду и с тога је решењем кварта теразиског од 19. ов. месеца Бр. 574. стављен под кривичну истрагу и у притвор. Аранђел је у бегству, па с тога по-

менути кварт моли све полицијске власти, да га у својим домањима најживље потраже и у случају проналаска њему стражарно спроведу.

У том циљу износимо ову слику Аранђелову на којој се види, да се ова варалица облачила и у калуђерско одело. Акт управе града Београда Бр. 2053.

ТРАЖИ СЕ

Сотира Јовановића, б. кројача из Ниша, кога је нестало 12 тек. мца, тражи начелство округа нишког актом Бр. 768. Ко ма шта буде сазнао о овоме лицу, моли се да то достави помен. начелству, или управи града Београда с позивом на акт Бр. 1683.

Душана, сина Марка Вукелића, ћурчије из Паланке, који је одбегао од својих родитеља тражи кварт Савамалски актом Бр. 355. Одбегли Душан има 12 година, омаленог стаса; смеђ, особитих знакова нема, на глави носи ердељску шубару, носи кошух с рукавима жут нов, на ногама чизме, и панталоне од прне материје. Пронађеног треба спровести његовом оцу, или Управи гр. Београда с позивом на Бр. 1644.

Милана Копривицу тражи кварт палилулски актом Бр. 11772, који је отумарао незнано где и од Ђурђев-дана ове године за њега се незна ништа. Он је стар 18 година родом из Херцеговине, раста средњег, у опште је смеђ, образа цуних, румених, уста умерених, носи немачко одело. У случају проналаска треба извести управу с позивом на Бр. 36.

Морено Адава, бив. писар мировног судије у Рушчуку у Бугарској, извршио је више злоупотреба и фалсификата у званичној дужности, због чега га тражи првостепени суд у Рушчуку, ради стављања под кривичну истрагу и у притвор. Он је по народности Јеврејин, средњег раста (1½ м.), чело узано, нос дугуљаст, лице дугуљасто и прикасто, очи мале и црне, уста мала, коса и обрве црне. Нађеног треба спровести Управи града Београда с позивом на Бр. 2127.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) Неколико напомена, о организацији општин. власти с обзиром на начело самоуправе; 2) Калауштво и обијање. — III. Поучно забавни део: 1) Потказивачи. 2) Записници из мртвог дома. — IV. Поуке и обавештења. — Из полицијског албума. — V. Службене објаве: Потере. — Тражи се.